

Muğla Mebusu Nuri Beyin, nüfus kanununa müzeyyel 3/97 numaralı kanun teklifiyle soy adı hakkında 1/558 numaralı kanun lâiyhası ve Dahiliye ve Adliye encümenleri mazbataları

Muğla mebusu Nuri Beyin nüfus kanununa müzeyyel 2/97 numaralı kanun teklifi

T. B. M. M. Yüksek Reisliğine

Nüfus kanununa zeyil namile merbut teklifi kanuni ve esbabı mucibe lâiyhasile birlikte sunuyorum.

Mümasil bir kanun Adliye encümeninde tetkik edildiğinden tensip buyuruluyorsa oraya havalesini arz ve rica ile sonsuz saygılarımı sunarım efendim.

Muğla mebusu
Nuri

Esbabı mucibe

Soy adı bütün dünya için lüzümü kabul edilmiş olduğuna göre bu ciheti tafsile lüzum görmem. Aynı zamanda soy adı bunu taşıyanın milliyetini ifade eder. Artık bunda dinin ve irki milliyetin tesiri kalmamıştır. Rusyalı Türkleri buna misal olarak gösterebilirim.

Soy adı bir çok defa öz atla birlikte kullanılacağına göre soy adı kelimesini diğerlerinden ayıracak bir işaret ile tesbit edilmiş imlâ şekli lâzımdır. Dilimizin ihmale uğramış bir pırlantası olan « gil » işareti bunun en muvafıki olur.

Her şey gibi soy adı da eskimeğe ve ölmeğe mahkûm olabilir. Meselâ artık « Staviski » adını onun masum çocukları kullanamaz. Fakat herkes hotbehot değiştirecek olursa soy atlarından beklenen faideyi temin edecek olan istikrar kalmaz. O vakit ona soy adı değil sonraki adı demek lâzımdır. İşte soy adından beklenen faideyi verecek olan istikrarı ve zararı kaldırarak olan değiştirmeyi ve henüz böyle adı olmaları bu adı seçmek salâhiyeti üzerinde çok tevakkuf ettim.

Bizde soy adı şimdiye kadar mahdud kullanıldığı için halkı birden buna icbar etmek maksadı teşviş ve anarşi tevlit edebileceği gibi bir ailenin yalnız soy adı zikredilince onun menşinin hangi ahkâmı şahsiye sicilinde kayıtlı bulunduğunu birdenbire anlamak gibi çok mühim bir intizamın teessüsüne de mâni olacağına şüphe görmem.

§

Çok şayanı ehemmiyet bir cihete temas edeceğim. Dinin tesiri altında atlarımız Mekke mükerreme ahalisinden farklı kalmadığı için bunun aleyhinde her gün millî bir tezahüre şahit oluyoruz. Fakat bu ulvî tezahürat kanunumuzun mevanii karşısında ezilip kırılıyor.

Büyük Şefimizin türkçeleştirdiği adların kayde geçirilebilmesi için mahkemelerde uğraşılıyor. Hele millî duygularla büyümekte olan yavrularımızın bunun için yaptıkları feryatlar büsbütün boşa gidiyor. Kanunumuz bunun için öyle tadile muhtaçtır ki hüviyet cüzdanlarına bu lüzum sahibi tarafından kayıt ve işaretle iade edilince istenildiğine göre yenisi verilmek millî şiarımız namına elzemdir.

Türk milleti için lâzım olan milyonlarca soy adının derlenmesi işini zavallı muhtarlara bı-

arakmak ve ceza ile korkutmak insafsızlık olur. Çünkü bu daha ziyade ilmin salâhiyetidir. Dilimizdeki kelimelerin yetmediği kadar soy adı derlenecek, bu hiç bir zaman ilmin salâhiyetinden çıkmaz ve ilmin kudretinden hariç kalmaz. Bakınız : Kartalgil, Akkartalgil, Gökkartalgil, Koyukartalgil, Yavuzkartalgil, Başkartalgil, Karakartalgil, Kumralkartalgil gibi bir kartal kelimesini kaç şekilde taaddüt ettirebiliyoruz. Binaenaleyh halkımıza soy adı derlemeden âciz kalacağımızı zannetmiyorum.

Ahkâmı şahsiye dairelerince her soy için bir cüzdan tutulması ve bütün soyların nüfus vukuatlarından başka medenî, sîbhî, adlî, askerî, harsî şuunatın buraya kaydı; Devletin fertleri ve fertlerin birbirini Devlet kaynağından olduğu gibi tanınmasını temin edeceği için bu iş Cümhuriyet Hükümetimize lâyük çok güzel bir yenilik olacaktır.

Millî viedanımıza hitap eden mühim bir bahse geldim. Ulu Gazinin yüksek hüviyetleri ve cihanşümül inkılâpları hakkında çocuklarımız ve onların çocukları Avrupa menabiinden malûmat edinmek ıstırarında kalacaklarını ben kuvvetle tahmin ettiğimden müteessir oluyorum. Bari bu kalacakları malûmat bitarafane olsa.

Binaenaleyh on beş lira kıymetinde bir tarlanın tapu kaydını ta mahşere kadar saklayacak tesislerimiz ve yüksek teşkilâtlarımız olduğu halde Ulu Gazinin yüksek hüviyetini ve onun emsalsiz inkılâbının vesika ve âsarını oralarda saklayarak, saklanacağı yeri Millî Kâbe yapmak elzemdir.

Hatta soy kayıtlarının ahlâfına kalması arzu edenlerin bile bunun külfetini tazmin etmek şartile arzularının kabulü muvafıktır.

Öyle elemelere şahidiz ki münkariz olan aileler şöyle dursun mahvolan köyler hakkında bile resmî malûmat yok, bunları ehemmiyetle tetkika şayan gördüm.

Nüfus kayıtları, ne için bilmem ferdin lehine müteber olmuyor. Bunda halkın istifadesini mümkün kılacak tadilâtı lüzumlu görürüm.

Son

Teklif ettiğim on yedi maddelik lâyiha kabule mazhar olursa bütün bu maksatları ve ihtiyaçları temin edecektir.

MUĞLA MEBUSU NURİ BEYİN TEKLİFİ

Nüfus kanununa zeyl olmak üzere teklifi kanunî

MADDE 1 — Her Türkün öz adından başka bir de soy adı vardır. Soy adı, öz adından sonra kullanılır.

MADDE 2 — Soy adı öz türkçe bir veya iki sözden «gil» işaretinden toplanma bir kelime olarak yazılır.

«Oğlu», «Zade» gibi sıfatlar ve her türlü edatlar ve her hangi dil ve âdet icabı işaretler kullanılamaz.

Öz ada bir şey ilâve edilince mutlaka soy adı da beraber kullanılır. Meselâ, « Arifoğlu Nuri » diye baba adı beraber kullanılacak olursa « Arifoğlu Nuri Babagil » suretinde olması ve imza ve damgalarda söz ve soy atlarının beraber yazılması şarttır. Yazıda « gil » işareti bir

«G» harfile ve öz adı yalnız ilk harfinin zikrile kısıtlanabilir.

Kanunla verilmiş unvanlar ve tarihe geçmiş atlar yukarıdaki fıkraların hükmünden müstesnadır.

MADDE 3 — Çocuklar babalarının soy adını taşınmamakta makul bir sebep mülâhaza edilirse reşit olduktan sonra duruşma ile hükmen değiştirilir.

Kocasından ayrılmış veyahut ölen kocasının adını dul iken taşınmamak istemiş olan kadınlara babalarının adına dönmesi için altıncı maddenin anlatışına uygun müracaatları yeter.

MADDE 4 — İkinci maddeye uygun soy at-

ları olup ta kütükte kayıtlı olmayan veyahut böyle soy adı olmayıp ta yeniden koymak isteyen aile reisleri bu kanunun neşrinden bir yıl içinde müracaat edebilirler.

Bu kanunda geçen aile reisi sözünden maksat evli veya çocuklu erkek, ölmüş kocadan veya kayden tesbit edilemeyen babadan çocuğu olan kadın demektir.

Babalari ölmüş bekârlar, dullar, ancak kendilerinin ve kendilerinden küçük kardeş ve anaşız ve babasız akrabalarının ve vasiler vesayetleri altında bu işlerini yapar.

Aile reisleri yanlarına kabul edilmiş ve babaları ölmüş veyahut baba atları belirsiz kalmış çocuklara veya büyüttüklerine kendi soy adını takabilir.

MADDE 5 — Yukarıki maddeye göre soy adı yazdırmak isteyenler harçsız ve pulsuz bir beyanname ile diledikleri ahkâmı şahsiye sicil memurluğuna müracaat edebilirler. Bu beyannameler aile reisinin hüviyet cüzdanının kayıtları ile hali hazır adresini tescil ettirilmek istenilen kanuna uygun soy adını ve bu adı taşıyacaklarının atalarını muhtevi olması ve bizzat memuruna verilmediği takdirde imzasının her hangi bir resmî mühürle tasdik edilmesi lâzımdır. Bütün Devlet memurları tanıdıklarına bu tasdik işini yapmağa borçludur.

MADDE 6 — Öz adının türkçe karşılığını seğıp kütüğüne yazdırmak isteyenler bunu hüviyet cüzdanlarının içine işaretle her hangi ahkâmı şahsiye dairesine yollayınca o yolda hemen yeni cüzdan verildikten sonra ona göre kütükteki kayıtlarının düzeltilmesi temin edilir.

MADDE 7 — Dördüncü maddeye ait müracaatlar hemen ahkâmı şahsiye sicil daireleri tarafından merkeze yollanır. Merkezde tutulacak soy adı kütüğüne bunlar sırasile geçirilir. Bu defter soy adının ilk ve ondan sonra harflerine göre tertip edilerek aile reisinin bildirdiği soy adı ve adresi ve kayıt mahalli geçirildikten sonra beyanname ahkâmı şahsiye kaydinin bulunduğu yere yollanır ve sicille geçirilir.

Beyannamelerde gösterilen soy atalarının imlâlarında yanlışlık varsa mutlaka merkezde ıslah edilir.

MADDE 8 — Yukarıki madde veçhile merkeze gönderilen beyanname yazılı soy adına

çok benzeyen veyahut tamamen mutabık olan büyük kütüğe geçirilmiş soy adı varsa muahhar beyanname yazılı soy adında iltibasa mâni münasip tadilât yapılarak kütüğe ihtiyaten geçirilmekle beraber bu tadilât ve bunu icap ettiren esbap aile reisinin adresine resmî taahhütlü mektupla yazılır.

İki ay içinde başka soy adı bildirilirse yedinci maddeye göre yeniden kaydedilerek ihtiyat kayıt kaldırılır. Fakat gene iltibas hâsıl olursa bu madde hükmü iltibas kalkmaya kadar tekerriir eder.

MADDE 9 — Dördüncü maddede yazılı müddet geçtikten sonra yedinci maddede gösterilen büyük kütükte yazılı olanlardan hariç Dil encümeni veyahut hususî bir encümen tarafından soy atları için bir mecmua tertip edilerek bu mecmuaların formalarında ihtiyaca kâfi gelecek kadarı her ahkâmı şahsiye sicil dairesine tevzi olunur. Fakat bir yere ayrılan formanın aynı, diğer yere yollanılmaz.

MADDE 10 — Soy adı yazılmamasından dolayı gerek bilihtiyar müracaat edenler ve gerek evlenme, doğum kaydettirme, memuriyete ve ilk mektepten yukarı tahsile girme, her hangi istisnaiyet ve imtiyaz ve ihtisas ve meslek isteme, umumî hizmetlere seçilme ve ticaret ve sanayi odasına girme ve terfi maaşına müstahak olma ve tekaütlük isteme ve yoklama yaptırma, ceza görme hallerinde formalarda yazılı soy atlarından birisi kendileri seçmedikleri veya hazır bulunmadıkları surette memur tarafından seçilir ve takılır. Bu atlar yerinde kaydedildikten başka büyük soy adı kütüğüne de geçirilmek için merkeze bildirilir.

MADDE 11 — Ahkâmı şahsiye dairelerinde her soy adı için bir «soy cüzdanı» tutulur. Bu soydan evlenen her erkek için soy cüzdanında ayrı sahife açılır.

Bütün medenî, harsî, sıhhî, adlî, askerî ahval cüzdanlara geçirilir. Bu hususlardan birisinin cüzdana kaydedilmemiş olması ferdin, cemiyyetin, Devletin, kanunun aleyhine varabilen bir netice verecek olursa alâkadar memurlar doğrudan sorguya çekilerek vazifeyi fena kullanmaktan ceza gördükten başka maddî ve manevî zararları ödemeğe de mahkûm olur.

MADDE 12 — Soy cüzdanları açıktır. Her

dileyen dilediği cüzdanı görebilir ve taahhütlü mektupla malûmat isteyebilir. Soy adı gösterilerek kendisine müracaat edilen memur cüzdan kendi memuriyetinde olmasa bile tahakkuk ettirerek cevap vermeğe mecburdur. Aksi halde veya teahhur vukuunda yukarıki maddede yazılı mesuliyetler terettüp eder.

MADDE 13 — Aşağıda yazılı sebepler ile soy kütükleri yazılı bulunduğu ahkâmı şahsiye dairelerinde o yerin bağılı bulunduğu tapu kayıtları eminliklerine kaldırılabilir :

A) Türklüğe büyük yararlık ve yardım gösterenlerin ;

B) Bilim ve ülkü yollarında çok yükselenlerin ;

C) Her hangi soy kütüğünün eminliğe kaldırılması istenmesinin.

A, B fıkralarının hükmü soy cüzdanının kaldırılmasını mucip sebepleri izah eden Devlet şûrası mütaleası ve bunu müeyyet Heyeti Vekile kararı ve gazetelerde ilân edilerek toplanan vesaik ve âsar ile birleştirilerek saklanır.

(C) fıkrasının hükmü bunu isteyen yüz elli lira harç alınarak doğrudan yapılır.

Eminliklere kaldırılacak soy cüzdanlarının müteakip muamelelerine kanunlarına göre emin-

likler tarafından bakılır.

Bu soy cüzdanlarla âsar ve vesaikının iyi muhafaza edilmemesinden dolayı alâkadarlara geçen maddede yazılı mali ve cezaî mesuliyetler terettüp eder.

MADDE 14 — Sönen ailelerin soy cüzdanları ve cüzdanları eminliklere kaldırılmamış oldukça büyük kütükteki kayıtları kaldırılır. Kaldırılan atları dileyenler kullanabilir.

Alelûmum soy cüzdanlarına kaçırma ne nisbette nüfus çoğalıp azaldığının ve kaçır söndüğünün ve bunların geçen senelere göre nisbetlerinin cetvelleri yapılarak Sıhhiye vekâletine ve ait oldukları vilâyetlere yollanılarak icabına tevessül olunur.

MADDE 15 — Soy cüzdanlarının bütün kayıtları aksi sabit oluncaya ve irs meselelerinde hilâfına galip ihtimal bulunmadıkça muteberdir.

MADDE 16 — Bu kanunun icrasına Dahiliye, Adliye, Maarif, Millî Müdafaa, Sıhhat ve içtimaî muavenet vekilleri memurdur.

MADDE 17 — Bu kanun neşri tarihinden itibaren meridir.

Soy adı hakkında 1/558 numaralı kanun lâiyası

T. C.

Başvekâlet

Muamelât Müdürlüğü

Sayı : 6/629

11-III-1933

T. B. M. M. Yüksek Reisliğine

Soy adı hakkında Dahiliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 4- III- 933 toplanışında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyası esbabı mucibesi ile birlikte sunulmuştur efendim.

Başvekil

İsmet

Esbabı mucibe

Her aile ve her fert için bir soy adı taşımak asırlardan beri yerleşmiş bir anane halini almıştır. Bizde ise bu hal isteğe bağılı bırakılmış olduğundan bu gün görülen şekil meydana gelmiştir.

Çok eskiden Türkler arasında da soy adı kullanmak ve hatta uzun zaman soy şecerelerini

muhafaza etmek ve evlenme veya her hangi bir iş için fert hakkında tetkikat yapılacağından her şeyden evvel soyu ve soyunu aramak bir türe olduğu görülür.

Bugün de köylerde hemen soy adı olmayan ve kullanılmayan bir aileye ve ferde tesadüf edilmez. Medenî kanunda 25,26,153,259 uncu maddelerinde soy adına ait hükümler konmuştur. Şu vaziyete göre soy adı almağı kanunî bir mecburiyet haline koymak ve bunları nüfus kütüklerine kaydetmek ve herkes için bu adın üzerine tasarruf hakkını tesbit eylemek lâzım geldiğinden bu kanun tanzim edilmiştir.

Kanunla mevcut bütün soy atlarının nüfus kütüklerine yazdırılması ve soy adı olmayanların yeni bir ad seçerek bunu yazdırması mecburiyeti konmuştur.

Atları ilk defa umumî olarak konacağından karışıklıklara meydan bırakmamak üzere ikiden yedinci maddeye kadar olan beş madde bu hususta vazih hükümler koymaktadır.

Soy atlarını hiç değişmez bir halden bırakmak doğru görülmediğinden makul ve lüzumlu sebeplerle değiştirilmesi kabul olunmuş ve değiştirilme işi idare heyetlerinin kararına ve valinin ve 935 yılından sonra Daniliye vekâletinin tasdikına bağlı tutulmuştur. Bu değiştirmeden zarar görenlere de mahkemeye müracaat hakkı verilmiştir.

Soy adı olanların bunları ve olmayanların yenisini seçip yazdırmaları için köy muhtarları ve ihtiyar meclisi azaları bunları araştırıp yazdırmakla mükellef tutulmuştur. Ancak muhtar ve azaların da bu işi araştırıp kovalamaları ile başarmak kabil olacağından köylerde ve mahallelerde Devletin son memuru olan bu zatleri mükellef tutmak mecburî görülmüştür. Bu vazifelerini yapmayan mükellefler ve muhtar ve azalar hakkında cezalar konulmuştur.

Buradaki cezadan maksat idari intizam ve sürat temin etmek olduğundan idare heyetlerince karara bağlanması ve başka bir karara lüzum olmaksızın kaymakam veya valinin tasdikile zabıta tarafından tahsili emval kanunundaki tahsilât komisyonlarının kararlarının icrası gibi doğrudan doğruya icra edilmesi tercih edilmiştir.

Vali ve kaymakamlara bu işte diğer devlet ve idarei hususiye ve belediye memurlarından lüzumu kadar yardımcı vermek ve gerek nüfus memurlarına ve gerek bu yardımcılara eyi iş gördürmek üzere doğrudan doğruya Kaymakamlara 15 ve Valilere bir aylık maaş kesme cezası vermek selâhiyeti konmuştur. Vali ve Kaymakamlar da bu işin başarılması ile mükellef tutulmuştur.

Bu geniş işi muvaffakiyetle başarabilmek için kanunun tatbikına ve bazı ihtilafların halline ait tafsilâtlı talimatlara ihtiyaç vardır. Bu talimatları yapmak üzere de Dahiliye vekâletine selâhiyet veren 11 nci madde konmuştur.

Dahiliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Dahiliye encümeni

Karar No. 13

Esas No. 1/558

11 - XII - 1933

Yüksek Reisliğe

Soy adı hakkında Dahiliye vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 4 - III - 1933 toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihasının esbabı mucibesile birlikte sunulduğunu bildiren Başvekâletin 2 mart 1933 tarih ve 6/629/2 sayılı tezkeresi encümenimize havale buyurulmuş olmakla Dahiliye Vekili Be-

yin de bulunduğu 3 - XII - 1933 tarihindeki toplantımızda okundu ve iş hakkında konuşuldu.

Bu gün her medenî millette mevcut olup istimalinin mecburiyeti ve milkiyetinin mahfuziyeti çok esaslı ve ehemmiyetli kanunlarla temin edilmiş olan soy adı, memleketimizde ve bilhassa

köylerimizde mevcut olmasına rağmen bu hususta bir kanun ve nizamname bulunmaması sebebiyle kullanılması isteğe kalmış ve soy adları ekseriya tescil ettirilmemiştir. Lüzüm ve ehemmiyetine binaen ve başka medenî memleketlerde çok büyük bir kıskançlıkla muhafaza edilen bu ananenin bizde de bir kanunla tahtı intizama alınması encümenimizce memnuniyetle görülmüş ve kanun lâyihası esas itibarile kabul edilmiştir. Birinci ve ikinci maddeler cüzî ilâvelerle kabul edilmiştir.

Hemen bütün memleketlerde öz at önce soy adı sonra kullanılmak mutad olduğundan memleketimizde de bu usulün kabulü muvafık görülmüş ve üçüncü madde o suretle yazılmıştır.

Muvazzaf memur ve zabıt unvanlarile karıştırılması ve belki bazı sui istimallere alet edilmesi ihtimalleri nazarı itibare alınarak rütbe ve memuriyet unvanlarının soy adı olarak kullanılmasına cevaz verilmiştir.

Millet birliği mefkûresini rencide edeceğinden aşiret ve yabancı milliyet isimlerinin de soy adı olarak kullanılması caiz görülmemiştir.

Beşinci madde bu hükümlerin ilâvesile kabul edilmiştir. Vatandaşların, soy atlarını mevcutsa, tescil ettirmeleri, mevcut değilse bir at

bulmaları için oldukça müsait bir vakte ihtiyaçları tabii bulunduğundan kanunun neşrinden itibaren bir sene müddet kabul olunmuştur.

Belediye teşkilâtı olan yerlerde muhtar ve ihtiyar meclislerine ait vazifelerin belediyelere yapılması olbaptaki kanun ahkâmından olmakla yedinci madde buna göre yazılmıştır. İâzım-gelen hazırlıkların yapılması ve kanunun meriyetinden evvel tanzim olunabilmesi için meriyet tarihinin neşir tarihinden altı ay sonra olması muvafık görülmüştür.

Bu tadillerle kabul olunan kanun lâyihasının Ulu Heyetin isabetli görüşüne arzına karar verildi.

Dahiliye En. Reisi	Reis V.	M. M.
Tekirdağ	Mezun	Çanakkale
<i>Cemil</i>		<i>Şükrü</i>
Kâtip	Aza	Aza
	Bursa	Kütahya
	<i>Emin Fikri</i>	<i>Memet</i>
Aza	Aza	Aza
Amasya	Giresun	Trabzon
<i>İ. Hakkı</i>	<i>A. Münir</i>	<i>Fatin</i>
Aza	Aza	Aza
Ordu	Afyon	Zonguldak
<i>İsmail</i>	<i>İzzet Ulvi</i>	<i>Rifat</i>

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.

Adliye encümeni

Karar No. 34

Esas No. 1/558, 2/97

21 - V - 1934

Yüksek Reisliğe

Dahiliye vekâleti tarafından tanzim olunup Başvekâleti Celileden Yüksek Meclise sunulan ve Dahiliye encümenince müzakere olunduktan sonra encümenimize 13 - XII - 1933 tarihinde havale buyurulan soy adı kanunu lâyihasile Muğla mebusu Nuri Bey tarafından bazı maddeleri aynı meseleye temas etmek ve nüfus kanununa zeyledilmek suretile vuku bulup 7 - III - 1934 tarihinde encümenimize havale edilen kanun teklifi birleştirilerek her ikisi de Dahiliye vekili ve Nüfus müdürü umumisi Beylerin huzurile tetkik ve müzakere olundu.

Encümenimiz böyle bir kanunun tanzim ve

atbikını lüzumlu ve faydeli olarak telâkki etmiştir. Filhakika bir cemiyet içinde efradın birbirinden mümkün olduğu kadar tefrik ve temyizi, bunlar arasındaki muamelâtın salim bir surette görülmesi için en esaslı bir kaide, medenî bir inzibat usulüdür. Soy adı dünyanın hemen her tarafında kendiliğinden lüzumunu hissettirmiş, örf ve âdetle fertler arasında yerleşmiş ve bilâhare kanun kuvvetile de teyit olunmuştur. Memleketimizin bir çok yerlerinde ve bilhassa kasaba ve köylerde soy adının pek eskidenberi lâzım olan yeri almağa çalıştığını görüyoruz. Bununla beraber

bu âdet büyük şehirlerimize icap ettiği kadar girememiş, ve her hangi bir ferdin gerek resmî ve gerek hususî işlerinde kendisini diğerlerinden tefrika arzukeş olduğu görülmekle beraber soy adı ananesi yerleşmemiş ve bu vaziyetin meydana getirdiği karışıklıklar da devam etmekte bulunmuştur. Soy adı kanunu bu mahzurun önüne geçecek ve belki de aile irtibatını maddî bir delil kuvveti ile göstermek itibarile aile efradı arasındaki tesanüdün kuvvetlenmesine sebebiyet verecektir.

Adliye encümeni kanun lâyihasının soy adı hakkında mevcut nazariyatı hukukîye ile tehâlüf etmemesine ve ana kanunlarımızdan biri olan kanunu medenide ad hakkında mevcut ahkâma da muvafık ve uygun olmasına dikkat etmiş ve maddelerdeki tadilatı bu gaye ile husule getirmiştir.

Soy adı üzerinde onu taşıyanın hakkının şekil ve mahiyeti hakkında hukuk âlimleri arasında tam bir anlaşma mevcut olmamak, bu hakkı bazıları bir mülkiyet hakkı, bazıları şahsa merbut bir hak olarak kabul etmekle beraber örf neticesinde teayyün eden esaslara göre adın bir adamın erkek çocuklarından teferru eden bütün evlâdına ait olup intikal etmesi, ve şahsî arzu ile değiştirilememesi, sair haklar gibi müruru zaman ile saktı olmaması ve satılıp alınmaması noktaları üzerinde bütün hukukçular müttetik. Bu esaslar kanunu medenimizde mevcut ahkâm ile muayyen ve mahfuz olduğu gibi bu lâyiha ile de teyit olunmuştur.

Her Türkün bir soy adı taşınması mecburiyeti lâyihanın birinci maddesile vazolunmuştur.

Soy adı garp ve şark milletlerinin kâffesinde öz adından sonra yazılalmekte olduğundan Dahiliye encümeninin sair milletlerce müttehaz usulden ayrılmamak gayesine matuf tadili muvafık görülmüş ve ikinci madde o yolda kabul edilmiştir.

Hükümetin esbabı mucibe mazbatasında beyan edildiği veçhile rütbe ve memuriyetin soy adı yerinde kullanılması sui istimali mucip olacağı ve aşiret ve yabancı millet isimlerinin de millet birliği mefkûresini rencide edeceği şüphesizdir. Adliye encümeni üçüncü maddeye (millet) kelimesinden evvel bir de (ırk) kelimesinin ilâvesile bu maksadı daha ziyade tavzih etmiştir.

lâyihanın 4 üncü maddesi kanunu medeni-

mize tevafuk etmek ve bir çok ihtimalleri nazarı dikkate almak suretile Hükümetin teklifinin tadili cihetine gitmiştir. Kanunu medenimizin 152 nci maddesi kocayı evlilik birliğinin reisi olarak kabul etmiştir. Binaenaleyh soy adı seçme vazife ve hakkının evvelâ kocaya ait olması mevcut olan bu hükme gayet uygundur. Soy adı kanunu meriyete girdiği anda evliliğin fesih veya boşanma suretile zevali ve çocuk mevcut olupta bunun kariya tevdi halinde çocuğa babanın seçmiş olduğu adı vermek, at evlâda intikal etmek hasebile muvafık ve bunun tasrihi de lâzım görülmüştür. Kanunun hini tatbıkında koca vefat etmiş bulunursa karı zaten çocukların velisi olacağı için evlenmediği takdirde kendisine ve çocuklarına at seçmesi gayet tabii bir hakttır. Evlenmiş olduğu takdirde de kendisi yeni kocasının ismini alacağı için çocuklara at seçmek hak ve vazifesini ölen kocanın babasına bırakmak kanunun ruhuna daha muvafıktır. Eğer kocanın babası da mevcut değil ise o zaman hak vasiye ait olur. Lâyiha, aile reisi olan babadan at seçmek hakkını akıl hastalığına ve akıl zâfına müptelâ olduğu zaman nezetmektedir. Filhakika kanun şahsa merbut olan bir hakkı ancak akıl zâfı ve akıl hastalığı gibi iki mühim sebeple mümeyyiz olmayandan nezetmeyi kâfi görmüştür. Bu takdirde babanın hastalığına rağmen evlilik devam ediyor ise, yani aile birliği mevcut ise bu hakkın kariya verilmesinden daha tabii bir şey yoktur. Çünkü kendisi de aynı ismi alacaktır. Evlilik devam etmiyor ise at seçme hakkı çocuğun baba cihetinden olan kan hısımlarından en yakın erkeğe ve bunların en yaşlısına ve bu da yok ise vasiye verilmiştir.

Beşinci madde ile mümeyyiz olan reşit soy adını seçmekte serbest bırakılmıştır. Filhakika bir babanın reşit ve mümeyyiz olan oğlu ile veya babaları ölmüş olan iki erkek kardeşin ve hatta erkek kardeş çocuklarının birbirleriyle anlaşarak aynı soy adını taşınmaları kanunun istihdaf ettiği gaye kadar kendi menfaatlerine de muvafık ve bu itibarla da şayanı arzu ise de bunun için bir mecburiyet vazile bu gibi akraba arasında bir takım niza ve ihtilâflar çıkarmaktan tevakkı edilmek müreccah görülmüştür.

Altıncı madde ile vazolunan hükmün isabeti meydandadır. Bu madde soy atlarının bilhassa küçük köy ve kasabalarda ve mahallelerde bir

birine benzemesine mâni olacaktır.

Tarihte ün almış olan büyüklerimizin isminin gasbedilememesi için yedinci madde ile Hükûmete esaslı bir vazife tahmil olunmuştur.

Dokuzuncu madde vatandaşlara soy atlarını seçmek veya mevcut ise arzu ettikleri takdirde değiştirmek için uzun bir mühlet ve aynı zamanda Hükûmete de bu husustaki mesaisini teşevvüşe meydan vermeyecek surette ifaya imkân vermektedir.

İhtilâfların hallinin ana kütüğünün bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna bırakılmasında halk için hem çabukluk ve hem kolaylık olacağı düşünüldüğü cihetle onuncu madde o şekilde yazılmakla beraber valiler ile kaymakamlara nüfus kütüklerinin yeniden elden geçirilmesini icap edecek olan bu işte başka daire memurlarını da muayyen bir müddet için istihdam etmek salâhiyetini veren ve gerek memurlar gerek halk için müeyyide kuvvetlerinin daha çabuk tatbikını temin edecek olan 12 ve 13 üncü maddelerin kabulü de lüzumlu görülmüştür.

Nüfus kanununa zeylolarak Muğla mebusu

Nuri Bey tarafından vukubulan teklifin soy adına müteallik olan kısmı işbu lâyiha ile temin edilmiş olup nüfus sicillile alâkadar olan kısımlarının ayrıca vaz ve tedvinine encümemiz taraftar olmamıştır.

Lâyiha Heyeti umumiyenin nazarı tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe takdim kılınmıştır.

Adliye En. Rs.	Bu M. M.	Kâtip
Çorum	Tokat	Trabzon
Münir	Nâzım	Raif
Aza	Aza	Aza
Antalya	Çanakkale	Antalya
Haydar	Osman Nyazi	Numan
Aza	Aza	Aza
Erzincan	Balıkesir	Kocaeli
Abdülhak	Vasfi	Salâhattin
	Aza	

(Soy) adının (San) adı olması ve (Soy) adının sona ve (Öz) adın öne yazılması mecburiyetinin kaldırılması mütaleasında

Manisa

Refik Şevket Ince

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Soy adı kanunu lâyihası

MADDE 1 — Her Türk vatandaşı soy adı takınmağa ve bunu nüfusa ve nüfus kâğıdına yazdırmağa ve resmî ve hususî bütün işlerinde öz adile birlikte soy adını kullanmağa mecburdur.

MADDE 2 — Soy adı olmayan bir evde soy adı seçme vazife ve hakkı aile reisi olan erkeğin ve evde reşit erkek yoksa aile reisi olan kadınıdır.

MADDE 3 — Her Türk, Türk dilinden soy adı takınır. Yazışta ve söylenişte soy adı öne ve öz adı sona konur.

MADDE 4 — Tarihçe meşhur zatlere giden soy adını Devletçe mazbut, resmî tarihî kayıtlara ve şecerelere dayanmadıkça ve her kuşak ayrı ayrı sabit olmadıkça kullanmak yasaktır.

DAHİLİYE ENCÜMENİNİN TADİLİ

Soy adı kanunu lâyihası

MADDE 1 — Her Türk soy adı taşımağa ve bunu nüfus kütüğüne yazdırmağa ve resmî ve hususî bütün işlerinde öz adile birlikte soy adını kullanmağa mecburdur.

MADDE 2 — Soy adı olmayan bir evde soy adı seçme vazife ve hakkı aile reisi olan erkeğin ve evde reşit erkek yoksa aile reisi olan kadınıdır.

MADDE 3 — Söyleyişte, yazışta, imzada, öz at önce, soy adı sona konur.

MADDE 4 — Devletçe tutulmuş resmî, tarihî kayıtlara ve şecerelere dayanmadıkça ve her kuşak ayrı ayrı ispat edilmedikçe tarihte nam almış büyüklere ilişik anlatan soy adı kullanılır.

ADLIYE ENCÜMENİNİN TADİLİ

Soy adı kanunu lâyihası

MADDE 1 — Her Türk öz adından başka soy adı da taşımağa mecburdur.

MADDE 2 — Söyleyişte, yazıta, imzada öz at önde, soy adı sonda kullanılır.

MADDE 3 — Rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı ırk ve millet isimleriyle umumî edeplere uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan soy adları kullanılamaz.

MADDE 4 — Soy adı seçme vazifesi ve hakkı evlilik birliğinin reisi olan kocaya aittir.

Evliliğin feshi veya boşanma hallerinde çocuk anasına tevdi edilmiş olsa bile babasının seçtiği

Hü.

Da. E.

maz.

MADDE 5 — Umumî edeplere uygun olmayan iğrenç ve gülünç soy adları kullanılamaz ve nüfus kütüğüne ve nüfus kâğıdına yazılamaz. Yazılmış olanlar, ya aileden birinin veya nüfus memurunun müracaati, vilâyet idare heyeti kararı ve valinin tasdikile değiştirilir ve ilân olunur.

MADDE 6 — Soy adını nüfus kütüğüne ve nüfus kâğıdına yazdırmayanlardan hususî veya resmî işlerinde kullanmayanlardan ve bu kanun hükümlerine aykırı yürüyenlerden kaza veya vilâyet idare heyeti kararile on liradan yirmi beş liraya kadar para cezası alınır. Tekrar edenler için bu ceza iki misline çıkarılır. Tekrarda ısrar edenlere yüz liradan beş yüz liraya kadar ceza arttırılır.

İdare heyeti kararı kaymakam veya valinin tasdikile katiyet kazanır ve zabıtaca tahsili emval kanunu hükümlerine göre icra olunur.

MADDE 7 — Her mahalle veya köy mutarı ve ihtiyar heyeti azaları kendi mahalle veya köylerinde aile reislerini soy adı beyannamesi verdirmeğe ve vermeyenleri mühürlü bir defterle kaymakam veya nahiy müdürlerine bildirmeğe ve soy atsız kimseyi bırakmamağa mecburdur.

Bu sene zarfında soy adsız kimse bırakan veya haber vermeyen muhtar ve ihtiyar heyeti azaları idare heyeti kararile onar liradan yüz liraya kadar para cezası verilir. Bu kararlar kaymakam veya valinin tasdikile tamam olup zabıtaca tahsili emval kanunu hükümlerine göre

MADDE 5 — Rütbe ve memuriyet, aşiret ve yabancı milliyet isimleriyle umumî edeplere uygun olmayan veya iğrenç ve gülünç olan soy adları kullanılamaz ve nüfus kâğıdına yazılamaz.

Yazılmış olanlar ya aileden birinin veya nüfus memurunun müracaati üzerine vilâyet idare heyetinin kararı ve valinin tasdikile değiştirilerek ilân olunur.

MADDE 6 — Soy adını kanunun meriyetinden sonra bir sene zarfında nüfus kütüğüne ve nüfus kâğıdına yazdırmayanlardan hususî ve resmî işlerinde kullanmayanlardan ve bu kanun hükümlerine aykırı yürüyenlerden kaza veya vilâyet idare heyetleri kararile on liradan yirmi beş liraya kadar para cezası alınır.

Tekrar edenler için bu ceza iki kat yapılır. Ayak direyenlerin cezası yüz liradan beş yüz liraya kadar çıkarılabilir.

İdare heyeti kararı vilâyetlerde vali kazalarda kaymakamın tasdikile katiyet kazanır ve ceza tahsili emval kanunu hükümlerine göre tahsil olunur.

MADDE 7 — Belediyeler, köy mutarları ve ihtiyar meclisleri azası, kendi belde veya köylerinde aile reislerini soy adı beyannamesi verdirmeğe ve vermeyenleri mühürlü bir deftere yazarak mahallin en büyük mülkiye memuruna bildirmeğe ve soy atsız kimseyi bırakmamağa mecburdurlar.

Kanunun meriyete girdiğinden bir sene sonra soy adsız kimse bırakan bu işe ayrılmış belediye memurlarile, muhtarlardan ve ihtiyar meclisleri azasından idare heyetleri kararile on liradan yüz liraya kadar para cezası alınır. Bu kararlar vilâyetlerde valilerin, kazalarda kay-

Ad. E.

veya seçeceği adı alır. Koca ölmüş ve karısı evlenmemiş olursa veyahut koca akıl hastalığı ve akıl zaifliği sebebiyle vesayet altında bulunur ve evlilik te devam ediyorsa bu hak ve vazife karınındır.

Kocanın vefatı ile karı evlenmiş veya koca evvelki fıkrada zikredilen sebeplerle vesayet altına alınmış ve evlilik te zeval bulmuş ise bu hak ve vazife çocuğun baba cihetinden olan kan hı-sımlarından en yakın erkeğe ve bunların en yaş-lıısına, yok ise vasiye aittir.

MADDE 5 — Mümeyyiz olan reşit soy adını seçmekte serbesttir.

Akıl hastalığı ve akıl zaifliği dolayısıyla vesayet altına alınmış olan reşidin adını babası yok ise anası, bu da yok ise vasi seçer.

MADDE 6 — Bir mahalle veya köyde aynı soydan gelmeyenler bir soy adı kullanamazlar.

MADDE 7 — Hükümet, tarihte ün almış olanlara ilişik anlatan adların, hilâfını iddia ile kullanılmamasını mahkemeden isteyebilir.

Kanunla teayyün eden ünvanlar mahfuzdur.

Hü.

re icra olunur.

MADDE 8 — Nüfus kütüklerine kayıt işinde vazifesinde eksiklik veya ihmali görülen memurlara kaymakamlar on beş günlüğüne ve valiler bir aylığa kadar maaş cezası doğrudan verebilirler.

MADDE 9 — Valiler ve kaymakamlar soy adlarının nüfus kütüklerine ve nüfus kâğıtlarına doldurulması işinde diğer Devlet dairelerinde münasip buldukları memurları yardımcı olarak nüfus dairelerine vermeğe ve bunlar hakkında 9 uncu maddedeki cezayı tatbik etmeğe salâhiyetlidirler.

MADDE 10 — Aile reisinin tayininde ihtilâf çıkarsa bunu halletmek ve kendiliklerinden soy adı seçmeyenlere soy adı takmak ve 3, 4, 5, inci maddelere göre bir adın kanunun istediği şekle uygun olup olmadığı hakkında karar vermek Hükümetin yapacağı talimatname dairesinde mahallin en büyük mülkiye memuruna aittir.

MADDE 11 — Bu kanunun tatbik yollarını gösterir bir talimatname Dahiliye vekâletince tanzim olunacaktır.

Da. E.

makamların tasdikile tamamlanır ve ceza tahsili emval kanunu hükümlerine göre tahsil olunur.

MADDE 8 — Soy atlarının nüfus kütüğüne kayıt işlerinde vazifesini eksiklikle yapan veya işinde ihmali görülen memurlar hakkında kaymakamlar on beş günlüğe, valiler bir aylığa kadar maaş kesme cezasını doğrudan verebilir.

MADDE 9 — Valiler ve kaymakamlar soy atlarının nüfus kütüklerine ve nüfus kâğıtlarına doldurulması işinde diğer Devlet dairelerinde münasip gördükleri memurları, iş bitinceye kadar, yardımcı olarak nüfus dairelerine memur etmeğe ve bunlar hakkında 8 inci maddedeki cezayı tatbik etmeğe salâhiyetlidirler.

MADDE 10 — Aile reisinin tayininde ihtilâf çıkarsa bunu halletmek ve kendiliklerinden soy adı seçmeyenlere soy adı takmak ve dördüncü ve beşinci maddelere göre bir adın kanunun neşrettiği şekle uygun olup olmadığı hakkında karar vermek, Hükümetçe yapılacak nizamname dairesinde mahallin en büyük mülkiye memuruna aittir.

MADDE 11 — Bu kanunun tatbik yollarını gösterir bir nizamname yapılacaktır.

Ad. E.

MADDE 8 — Bu kanunun neşri tarihinden itibaren iki yıl içinde gerek soy adı olmayanlar ve gerekse soy adlarını değiştirmek isteyenler taşıyacakları adı Hükümetin tayin edeceği şekilde nüfus kütüklerine geçirilmek üzere bildirirler. Bu iş için verilecek her nevi evrak pul resminden muafır.

MADDE 9 — Soy adı seçme işlerinde çıkacak ihtilâfları halletmek ve kendiliklerinden soy adı seçmeyenlerle anası babası belli olmayan çocuklara at takmak ve bir adın kanunun istediği şekle uygun olup olmadığı hakkında karar vermek salâhiyeti ana kütüğün bulunduğu yerin en büyük mülkiye memuruna aittir.

MADDE 10 — Valiler ve kaymakamlar soy atlarının nüfus kütüklerine ve doğum kâğıtlarına doldurulması işinde diğer Devlet dairelerinde münasip gördükleri memurları iş bitinceye kadar yardımcı olarak nüfus dairelerinde çalıştırmağa salâhiyetlidirler.

MADDE 11 — Bu kanunun tayin ettiği müddet geçtikten sonra soy atlarını değiştirmek isteyenler kanun müddetinin bu bapta hükmüne tâbi olurlar.

MADDE 12 — Soy atlarını nüfus kütüğüne ve doğum kâğıtlarına yazma işinde ihmali görülen memurlar hakkında kaymakamlar bir haftalığa, valiler on beş günlüğe kadar maaş kesme cezası verebilirler. Bu kararlar kati olup ilk ödenecek maaştan kesilir.

MADDE 13 — Kanunun tayin eylediği zaman içinde soy adını memurlara bildirmeyenlerden beş liradan on beş liraya kadar ve bu iş için Hükümetçe verilecek vazifede ihmali görülen muhtarlar ve ihtiyar heyetleri azasının her birinden ve belediyelerce memur edilenlerden on liradan elli liraya kadar hafif para cezası alınır. Bu cezalara mahallî idare heyetleri karar verir ve vali veya kaymakamların

Hü.

Da. E.

MADDE 12 — Bu kanunun hükümlerini yapmağa Dahiliye, Maliye, Adliye, Milli Müdafaa vekâletleri memurdur.

MADDE 13 — Bu kanun 1 kânunusani 1933 tarihinden muteberdir.

4 - III - 1933

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İsmet</i>	<i>Yusuf Kemal</i>	<i>Zekâi</i>
Da. V.	Ha. V. V. ,	Mal. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Ş. Kaya</i>	<i>M. Abdülhalik</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>Dr. Reşit Galip</i>	<i>Hilmi</i>	<i>M. Celâl</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. Refik</i>		<i>Muhlis</i>

MADDE 12 — Bu kanun neşri tarihinden altı ay sonra meriyete girecektir.

MADDE 13 — Bu kanunun hükümlerini yerine getirmeğe İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Ad. E.

tasdikı ile katileşir.

MADDE 14 — Bu kanunun tatbik yollarını gösterir bir nizamname yapılacaktır.

MADDE 15 — Bu kanun neşri tarihinden altı ay sonra meriyete girecektir.

MADDE 16 — Bu kanunun hükümlerini yerine getirmeğe Dahiliye vekili memurdur.

